

กระดากขาวราชวังใบไต้ฝรั่ง :

พืชอาหาร พืชสมุนไพร

โกฐกระดูก

กลุ่มวิจัยพฤกษศาสตร์และพืชล้มลุกพืช
สำนักคุ้มครองพันธุ์พืช กรมวิชาการเกษตร

ประจำเดือนพฤศจิกายน ๒๕๖๕

ชื่อวิทยาศาสตร์ *Dolomiaea costus* (Falc.) Kasana & A.K.Pandey.

ชื่อพ้อง *Saussurea lappa* (Decne.) Sch.Bip.,
Saussurea costus (Falc.) Lipsch.,
Aucklandia costus Falc., *Aucklandia lappa* Decne.

ชื่อวงศ์ Asteraceae (Compositae)

ชื่ออื่น บักเชียง (木香) มู่เชียง มู่เชียง

ชื่อสามัญ Costus

สถานภาพ ใกล้สูญพันธุ์อย่างยิ่ง (Critically Endangered; CR) (IUCN, 2014)

โกฐกระดูก

พืชล้มลุกอายุหลายปี สูง 1-2 เมตร ลำต้นมีขนาดเล็กและมีขนขึ้นปกคลุม ใบเดี่ยวคล้ายรูปสามเหลี่ยม โคนใบเว้าเข้าหากัน ส่วนขอบใบหยักเป็นฟันเลื่อยลักษณะคล้ายหนาม หน้าใบเป็นสีเขียวและมีขนหยาบ ๆ ขึ้นปกคลุม ส่วนหลังใบเป็นสีเขียวอ่อนอมเหลือง กว้าง 15-30 เซนติเมตร ยาวประมาณ 100 เซนติเมตร ก้านใบยาว ดอก เดี่ยว สีม่วงเข้ม โดยจะออกติดกับโคนใบ ก้านดอกยาว 30-100 เซนติเมตร กลีบดอกมี 10 ชั้น รูปสามเหลี่ยม กลีบดอกยาว 9-25 มิลลิเมตร เกสรเพศผู้ 5 อัน ลักษณะคล้ายดอกบานไม่รู้โรย ผลเป็นเส้นแบน ยาว 6 มิลลิเมตร ผลแก่จะแตกออก

ส่วนของรากที่นำมาใช้เป็นยาและเรียกว่า "โกฐกระดูก" เป็นรากสะสมอาหารที่มีขนาดใหญ่ รูปทรงกลมยาวเป็นรูปกระสวย คล้ายกระดูก เนื้อแข็ง ยาว 5-10 เซนติเมตร และมีขนาดเส้นผ่านศูนย์กลาง 0.5-5 เซนติเมตร ผิวด้านนอกเป็นสีน้ำตาลอมเหลืองถึงสีน้ำตาลอมเทา หรือเป็นสีน้ำตาลไหม้ มีรอยย่นชัดเจนและมีร่องตามยาว เมื่อผ่าตามแนวขวาง เนื้อในรากจะแบ่งออกเป็น 2 ส่วน คือ ส่วนนอกที่บางกว่า และส่วนในที่เป็นเนื้อราก ซึ่งจะมีสีจางกว่า วงแฉกเปี่ยมสีน้ำตาล และมีลายเส้นตามแนวรัศมี ส่วนเนื้อตรงกลางจะยุบตัวลงและมีรูพรุน รากมีกลิ่นหอมชวนดม

แหล่งกระจายพันธุ์

พบกระจายพันธุ์ทางตอนเหนือของปากีสถานถึงประเทศจีน และตอนเหนือของเวียดนาม

การใช้ประโยชน์

ราก มีฤทธิ์ลดระดับน้ำตาลในเลือด ลดความดันโลหิต ลดคอเลสเตอรอล กระตุ้นการเจริญอาหาร เพิ่มความจำ ด้านการอาเจียน ขับพยาธิ ฆ่าพยาธิไส้เดือน ด้านการเกิดแผลในกระเพาะอาหาร กระตุ้นการบีบตัวของกระเพาะและลำไส้ ด้านการอักเสบ ด้านมะเร็ง ด้านการเกิดออกซิเดชัน ขับน้ำดี ด้านการเกิดพิษต่อตับ ด้านเชื้อรา เชื้อแบคทีเรีย ยีสต์ คลายกล้ามเนื้อเรียบ นอกจากนี้ โกฐกระดูกสามารถนำมาใช้รักษาอาการปวดกระเพาะ ท้องอืด ท้องเฟ้อ ชาติอ่อน ช่วยย่อยอาหาร ฯลฯ โกฐกระดูกนิยมนำมาเข้าเครื่องยาหอม

การควบคุมการค้าระหว่างประเทศ

โกฐกระดูกจัดอยู่ในบัญชีแนบท้ายที่ 1 ของอนุสัญญา CITES การนำเข้าหรือส่งออกทุกส่วนของต้น สารสกัดที่ได้จากส่วนต่างๆ ของต้น รวมถึงผลิตภัณฑ์สมุนไพรที่มีโกฐกระดูกเป็นส่วนผสม ต้องขอหนังสืออนุญาต CITES

รากฝานเป็นแผ่น

ต้นในธรรมชาติ

ช่อดอก